

1 Inleiding

De boswachterij De Slangenburgh bij Doetinchem behoort tot de oudste en mooiste boscomplexen van ons land. Aanwijsbaar in de archieven wordt hier al meer dan drie eeuwen onafgebroken bosbouw bedreven. Zelfs is het type bosbedrijf in die lange periode ongeveer hetzelfde geweest: eik en beuk zijn en waren de belangrijkste houtsoorten.

Bosbouw bedrijven betekent: ver vooruit zien, mogelijkheden voor latere generaties open laten, en denken in termen van langdurige natuurlijke processen tussen bodem, water, bos en klimaat. Bosbouw bedrijven betekent derhalve ook: ver terugblikken naar wat er vroeger gedacht en gedaan is, en voordeel trekken uit de rijkdom aan informatie die ons vanuit het verleden wordt aangereikt.

De meeste bossen in ons land zijn vrij jong, en aangelegd op soms betrekkelijk, of vaak ook zeer magere gronden. De bosbouwers beloven zich er veel van – als ze 100 of 200 jaar de tijd krijgen.

De Slangenburgh is een boswachterij op goede bodem; en in de bedrijfsvoering zit een al eeuwen durende continuïteit. Dat maakt deze bossen bijzonder interessant; en nog belangwekkender wordt het als blijkt, dat in de archieven veel over de vroegere bedrijfsvoering is terug te vinden. Het onderstaande is de neerslag van een oriënterende reis door deze archieven. Het materiaal is evenwel zo omvangrijk, dat het complete achttiende eeuwse bosbedrijf gereconstrueerd zou kunnen worden. Moge dit artikel ook een aansporing zijn voor een vijftigjarige bosbouwhistoricus om deze studie ter hand te nemen.

2 Korte beschrijving van de Slangenburgh

De Slangenburgh wordt sinds 1950 beheerd door het Staatsbosbeheer. De boswachterij beslaat nu 566 ha, waarvan 313 ha bos, 253 ha landbouwgrond.

De landbouwgronden zijn veelal verpacht, en behoren met zeven boerderijen tot het landgoed. De bodem van De Slangenburgh bestaat uit feemarm matig grof zand, en lemig fijn zand. Ook komen beekbezinkingsgronden voor. In het zuidelijke deel De Wrangle, de ri-

vierduinen aan de rand van het dal van de Oude IJssel, zijn vorstvaaggronden te vinden.

De boswachterij was vroeger nat, getuige de vele sloten en rabatten. De "genormaliseerde" beken, de kleine Beneden Slinge en de grote Bielheimerbeek voeren het water evenwel zo snel af, dat er vooral 's zomers vrijwel geen water meer in de sloten staat.

De bodemgeschiktheid voor bos is in vergelijking met het gemiddelde in Nederland goed tot zeer goed. Eik, beuk en douglas hebben er goede vooruitzichten. In het centrale gedeelte van de boswachterij, in de omgeving van het kasteel komen vooral eik en beuk voor; elders ook veel douglas, fijnspar, groveden en lariks.

Vroegere biologen gaven hoog op van de natuurwetenschappelijke waarden op het landgoed. Planten, vogels, vlinders, paddestoelen: De Slangenburgh was er rijk aan. De rijkdom is er ten dele nog, maar lijkt door de vergaande ontwatering toch sterk te zijn afgenomen.

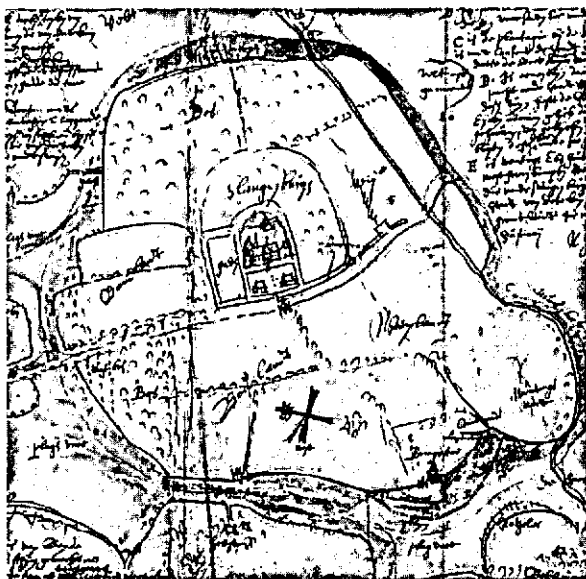
Het centrale gedeelte van De Slangenburgh is in 1679 aangelegd in de vorm van een groot gelijkzijdig trapezium. Aan de historische betekenis van dit motief wordt in dit artikel voorbijgegaan; daarover zal elders verslag worden uitgebracht.*

3 De oudste berichten over het bos

Een kaart van De Slangenburgh uit 1641 (afbeelding 1) toont het grondgebruik rond de havezathe: hooggelegen bouwland, en weiland langs de beek. Maar ook: bos, en in hoekje zelfs gespecificeerd: mastbos, naaldhout dus. De tekst bij deze kaart spreekt van peppelen, knotwilgen, eiken en elzen.

In de zestiende en zeventiende eeuw werd door de eigenaars van het geslacht Van Baer, herhaaldelijk grond gekocht van de stad Doetinchem, die met de "gemeyne heide" rond het landgoed lag. (Zie Rijksarchief in Gelderland (R.A.G.), archief Slangenburgh, inv. nr. 18)

* De historische aspecten van de Slangenburgh komen op alle gebied zeer uitgebreid aan bod in het in december 1983/januari 1984 te publiceren boekje over de Slangenburgh. Uitgever is de "Oudheidkundige Kring Deutekom" te Doetinchem. De geschiedenis en huidige situatie van het landgoed komen bovendien aan de orde in het voorjaar van 1984 in te richten bezoekerscentrum door het Staatsbosbeheer in een der bijgebouwen van het kasteel.

Afb. 1 Het landgoed De Slangenburgh in 1641: omgeven door bouw- en weiland, bos en mastbos. (Rijksarchief Gelderland, collectie Van Geelkercken nr. 37, detail.)

Herhaaldelijk is er sprake van houtgewas en van afspraken tot hoever er geplant mag worden. In het huisarchief van een van Van Baer's nazaten, in Vornholz is een kwitantie te vinden over houtverkoop van 2 januari 1666 "ontfangen van vrouw Meullenschott de somma van (. . . .) twee duysent vijfhondert guldens ad twintich stuivers" (R.A.G. archief Vornholz inv. nr. 1189).

Wat er in deze periode onder meer in het bos stond, of aangeplant werd, blijkt uit de houtverkopen van latere jaren. In 1714 wordt de verkoop aangekondigd van "775 groote swaer eijke Boomen"; "daer onder van 2 tot 3 voet (0,7-1 m) kant (dikte?, omtrek?) en doorgaens van 60 tot 70 voet (20-23 m) lanck, bequaem tot schip- en timmerholt" (afbeelding 2).

Deze verkoop geschiedt door Johan Frederik van Baer's neef en erfgenaam, Jan Derck van Steenberg, die twee jaar later nog een flinke partij hout te gelde maakt: op 15 augustus 1715 verkoopt hij 648 eikebomen aan een zekere Pieter Scheene, voor de somma van f 2.800,-. In het Vornholz-archief (nr. 1187) bevindt zich een taxatie van De Slangenburgh ten behoeve van de betaling van successierechten en de "Heren Gedeputeerde Staten der Graafschap Zutphen" uit 1726, toen de genoemde Jan van Steenberg stierf. In deze taxatie is sprake van "de swaere bosschen van opgaande bomen bij en omtrent de havezathe De Slangenburgh".

Er werd op De Slangenburgh ook hakhout geteeld. De reeds genoemde kaart van 1641 spreekt van een gebied waar "die van den Slangenburgh met den sijnen

voor ondenckelijke jaren tot den tegenwoordigen tijt holt gehouwen hebben". In 1696 en 1697 is er sprake van de openbare verkoop van "ackermaal" (eikehakhout), en in de jaren 1716-1722 worden percelen akkermaal op De Slangenburgh gekocht door de gebroeders Frederick en Lambert Ten Ham.

Conclusie

Al in het midden van de zeventiende eeuw bestond er op De Slangenburgh een bosbedrijf. Het bestond deels uit opgaand bos, met vooral eiken, ook naaldbomen, en verder ook wilgen en populieren. Er waren voorts akkermaalsbossen, eikehakhout dus, die periodiek werden afgezet.

4 De grootse aanleg van 1679

Vanaf 1675 is de latere generaal Slangenburgh (Johan Frederik van Baer 1645-1713) druk bezig zijn landgoed uit te breiden, en, vooral met bos, in te richten. In 1679 wordt het grote trapeziumvormig lanenpatroon aangelegd, dat nu nog steeds bestaat (afbeelding 3: kaart van 1774). De jaren daarna worden bomen en lanen geplant. Hoeveel er dat waren, blijkt uit een verklaring van de secretaris van de kort tevoren overleden generaal Slangenburgh, uit 1714.

Er is sprake van "die seer grote en considerabele plantagie van de Eycken Heijsters en tellegen, sigh aldaer ter plaatse rondom den Slangenburgh bevindende, en sigh wel seeckerlick naar allen ogenscheijn tot een getael van twee mael hondertduysent bedragende". En dat betreft dan nog maar de bomen, die in de jaren voor het "kouwde voorjaar van 1709" zijn aangelegd, in 1706, 1707 en 1708. Verder in de verklaring, die handelt over het inboeten van eikenheesters (2865 stuks op 200.000!), is sprake van de "overgrote plantagie". En het geheel verkeert "in een seer florissante groenende en groeiende staet".

Tot omstreeks 1770 wordt dit bezit door de nazaten van Van Baer (de families Van Steenberg, Stepraedt en Van Nagel) beheerd, tot er verkoopplannen ontstaan. Daartoe wordt een beschrijving en een kaart van het landgoed gemaakt, en alles wordt door onafhankelijke deskundigen geschat. Zowel in het Huisarchief van De Slangenburgh als in het Vornholzarchief bevinden zich hierover stukken. Het landgoed wordt aldus omschreven (Vornholz 1187) in een taxatierapport: "Het Huys cum annexis (...) neffens twee veyvers aan weerszijden van de allee 5 morgen 3 roeden, f 30.000,- (4 ha 67 are).

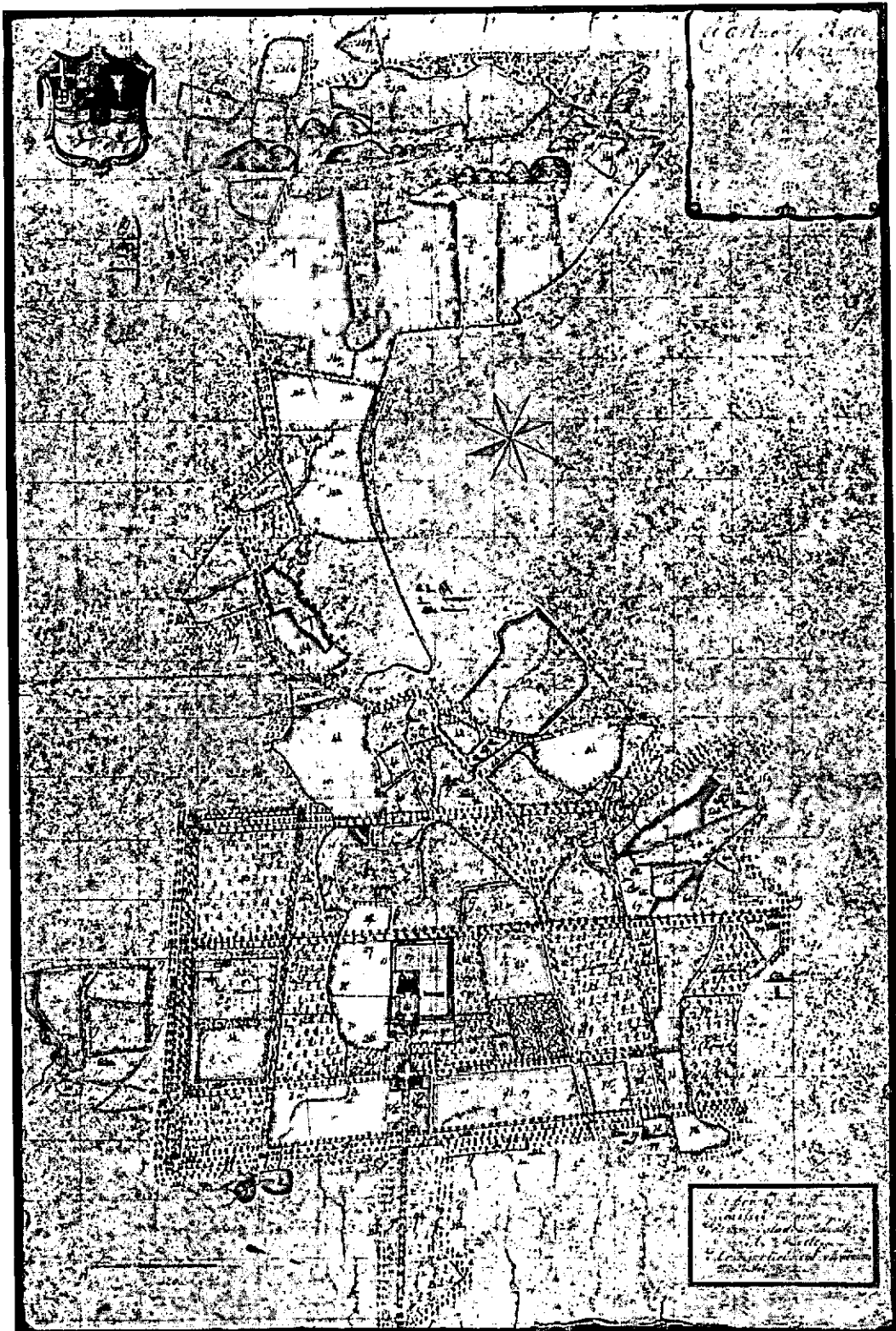
Het swaer opgaande houtgewasch op 129 morgen 124 roeden (110 ha) land staenden, ten halven waarde van de grond f 216.000,-.

Vercoopinge van 775 grote
Swaer Eijke Boomen

Allen maecht miets deese een
ygelijk bekent, dat den Overste Lij
tenant, Heer van Slangenborgh, en
Nyenbeek van Meyninge is te ver
koopen op het rijt branden der heerse
seten hondert vijf en tseventigh swaere
Eijke Boomen daer onder van 2 tot 3
Dort kant, en doorgaens van 60 tot 70
vott Land, bequaem tot Schip, en tim
merholt. En dat in Blougen, off
parcellen, so als de selve genominant
en aengeweesen sullen worden.

Yn want hier in gadinge
Heltende kome op maendagh
de Weesen sal die 29 Januarij
1714 inde herberge genaemt
de liinde gelegen tuffen
den Slangenborgh, en de
Stadt Doetinchem, inde
graefschap Zutphen, s
Dort sijn profijt.

Segget voort

Afb. 3 Overzichtskaat van De Slangenburg in 1774. Het grote trapezium is uitgemeten in 1679. In de jaren daarna zijn honderdduizenden bomen geplant. Voor een indruk van de schaal: de onderste dwarslaan is 1,5 km lang. R.A.G., Alg. Verz. 697, 65 x 97 cm.

akkermaalhout	21 morgen 567 roeden (18 ha 68 are)
singels	22 morgen 540 roeden (19 ha 59 are)
akkermaalwallen	9 morgen 583 roeden (8 ha 48 are)
elsenhout	556 roeden (79 are)
heij	11 morgen 220 roeden (9 ha 68 are)
Huijshoff en boomgaarde	18 morgen 78 roeden (15 ha 44 are)
bouwland tiendplichtig	59 morgen 485 roeden (58 ha 92 are)
bouwland tiendvrij	2 morgen 345 roeden (2 ha 19 are)
weide	81 morgen 523 roeden (69 ha 72 are)

Het gaat hier om morgens van 600 roeden, waarschijnlijk is dus de Rijnlandse morgen bedoeld van 0,851579 hectare, — en 1 roede = 14,193 m² (de Gelderse morgen van 0,318 hectare is verdeeld in 150 roeden). De totale oppervlakte in 1772 is dus 346 morgen 424 roeden, ofwel 295 hectare en 24 are.

Het landgoed bestond dus uit ca. 52% bos, 40% agrarische grond; de overige 8% waren heide (3%) en huis met tuinen 5%. Van het bos was 70% opgaand bos, 17% akkermaalhout, 12% singels en 1% elzebos.

Volgens een beschrijving voor eventuele gegadigden voor het landgoed (Vornholz-archieef) gaat het om "een considerabele parthij opgaande swaere Eijcken en Bueken houtgewasschen, in bosschen en alleeën nae de eerste order ingerigt, meerendeels rijp & bequaam om te kunnen worden gehouwen, akkermaalbosschen en heggen".

De jaarlijkse aanwas, in geld, van het opgaand bos wordt de koper aldus voorgespiegeld: op genoemde oppervlakte "kan in 70 jaaren aan swaer hout gelijk men veronderstelt het thans daarop staande het eene min en 't andere meer, oud te zijn, wassen volgens voorgen. Taxatie van 216.000 guldens, dus 's Jaars voor f 3.085,—".

Zeventig jaar oud zijn de bomen in de 110 hectare bossen en lanen van het landgoed: het betreft hier dus de aanplant van generaal Slangenburg, van eiken, maar ook beuken.

De 21 morgen akkermaalhout bracht zijn geld ook op: in 10 jaren f 4.000,—, dus jaarlijks f 400,—.

Conclusie

Het landgoed De Slangenburg werd in de jaren 1679-1713 door generaal Johan Frederik van Baer uitgebouwd tot een bedrijf met een grote oppervlakte, vooral opgaand bos, en met boerderijen. Zijn nazaten zetten dit bedrijf voort, tot het landgoed in 1772 aan A. Steengracht werd verkocht.

5 Het bosbedrijf op het eind van de achttiende eeuw

De koper, A. Steengracht, overleed twee jaar na de

aankoop van De Slangenburg, en het goed kwam toen in het bezit van C. Steengracht (afkomstig uit Zeeland). Deze nieuwe heer van De Slangenburg zette het bosbedrijf goed op poten. Jaarlijks werden openbare houtverkopen gehouden, waarbij veel van Van Baer's aanplantingen te gelde werden gemaakt. Maar jaarlijks ook werd er bijgeplant, zodat er sprake is van een lopend bosbedrijf.

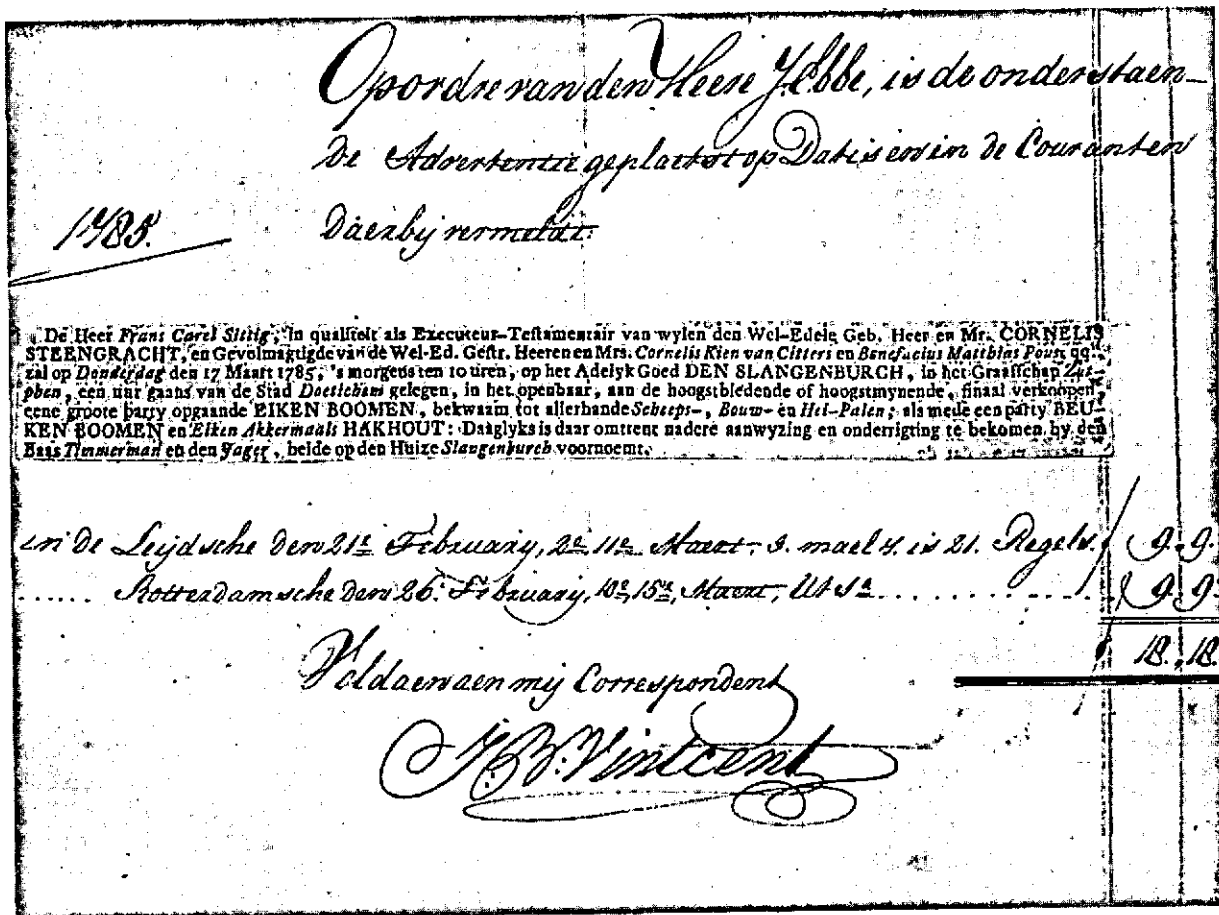
De administratie van De Slangenburg uit de periode Steengracht, en zijn nazaten Van der Goltz, is over de periode 1774-1820 vrijwel compleet bewaard in het rijksarchief in Gelderland: loonlijsten, lijsten met werkzaamheden en diensten, houtverkopen, aankopen van plantgoed en materialen, tabellen met pachtopbrengsten, overzichten van inkomsten en uitgaven, kwitanties.

5.1 De houtverkopen

In het huisarchief bevinden zich de boeken waarin de houtverkopen staan opgetekend (R.A.G. Slangenburg inv. nr. 39). Jaarlijks in het voorjaar, soms ook nog eens in het najaar, werd het hout publiek verkocht. De vakken werden in het veld aangeduid, en in percelen verdeeld. In een nabijgelegen café (De Wiemlink?) vindt de verkoop plaats. Eerst werden de "conditiën" voorgelezen, daarna vond de eigenlijke veiling plaats, tenslotte werd alles administratief geregeld, en werden borgen gesteld. Wat te koop werd aangeboden verschilde nog wel eens het ene jaar met het andere. Soms betrof het alleen wat hakhout, takkenbossen en "haar" van knotwilgen en knoteiken, maar meestal ging het om grotere en betere partijen. Dan werden er ook advertenties gezet (afbeelding 4) in de Hollandse kranten: de Haagse Courant, de Leydsche en Rotterdamsche Couranten. Geadverteerd werd met eiken, beuken, soms ook iepenhout, en met akkermaalshakhout. Het zware hout werd aangeprezen als geschikt voor scheeps-, bouw- en hei-palen, en voor timmerhout (1785).

Bij het doornemen van de veilingboeken blijkt, dat het alweer eikehout is, dat verreweg het meest te koop is. Daarnaast speelt beukehout een belangrijke rol. Soms worden beuken verkocht die tussen eiken staan: een aanwijzing dat het eiken-beukenbedrijf, met beuk als verzorgende houtsoort, wellicht werd toegepast, zoals dat nu ook nog het geval is. Incidenteel komen ook andere houtsoorten aan de orde: populieren, es-sen, els, en een enkele keer kers.

Voor het hakken van het akkermaal gelden speciale conditiën. Dit eikehout werd voor de looizuurrijke schors, de eek, geschild, en dat ging het makkelijkst in mei. Maar dat is schadelijk voor de planten, die zo laat in het jaar niet zo makkelijk weer opnieuw uitlopen. Vandaar de voorwaarde: "Het akkermaal zal na Bos-

Afb. 4 Houtverkoop op de Slangenburgh 1785. (R.A.G., Huisarchief Slangenburgh inv. nr. 31 (1785)).

recht met een brede bijl schuijns van de stam en zuiver van de knootwilligen zo haast het hou- en schelbaar is moeten gehouwen worden, en voor den laatsten majj (. . .) van de stam, als mede voor St. Jan (. . .) uit de bossen van de heggen en van het land moeten wizen". Schade aan stobben en veldvruchten wordt verhaald op de kopers.

De opbrengsten zijn aanzienlijk. Om enkele getallen te noemen, in 1788 werd voor 5438 gulden en 8 stuivers verkocht, in 1789 voor 11.275 gulden. In totaal werd in de periode 1788-1801 voor f 65.391,- verkocht. Opgemerkt zij nog dat betaald moest worden in guldens van 22 stuivers, terwijl men zijn eigen rekeningen toch graag betaalde in gewone guldens van 20 stuivers.

5.2 Het boswerk

Het werk in het bos werd voor een deel verricht door een groep min of meer vaste arbeiders, gedeeltelijk ook door de pachtboeren, in de vorm van hand- en

spandiensten, en verder door losse krachten, en gespecialiseerde lieden als vrachtrijders.

Nemen we het boekjaar van 9 april 1791 tot 7 april 1792. Vaste arbeiders waren in die periode Hendrik Bosveld, Jan Rosegaar, Lambert Bosveld en Jan Stoltenberg. Verder werd er werk verricht door Jan Jolink, Lujkas Leutink en Harremen ten Brynk. (R.A.G. Huisarch. Slangenburgh inv. nr. 29, 30 en 31).

Afgezien van het werk op het huis en op de pachtboerderijen was het merendeel van dit werk de jaarlijkse routine: het maken van plantgaten, het poten van jonge eiken ("heijsters"), het opgraven van de sloten, de gracht en de vijvers; het schoonmaken van wegen en paden, brandhout zagen, snoeien van jonge bomen van de oude lanen, het schoonhouden van de jonge aanplant, het "rujmen van de beke".

Soms werd ook op stukloon gewerkt: het "omzetten" van een laan bracht 8 stuivers per roej (1 roede van 1/12 voet Rijnlands is 3.767 meter). Plantgaten werden gegraven voor 9 duiten het gat.

Ook werden er diensten verricht door lieden uit de

omgeving: voerlui die met paard en wagen in het bos werkten, vrachten brandhout naar het kasteel reden, of jong plantsoen gingen halen.

Zo ziet een kwitantie van Derk Eelberg eruit voor 1792:

"Voor de heer Van Slangenburg, 12 mej 500 steene van Doetinchem 14 dato gekart op de voorplaats 1 dag met 2 karren 29 dato 1 dag houd bijeen gevaren in bos 1 september 1 dag houd gevaren in bos	1 - 0 - 0 2 - 0 - 0 1 - 10 - 0 1 - 10 - 0 6 - 0 - 0
--	---

Om een indruk te geven van de diensten door de pachtboeren, volgt hier het bedrag dat de pachter van het Bouwhuis betaalde in 1772 (archieff Vormholz 1187):

aan geld: f 42,-
aan toepagt:
4 wagen diensten à f 3 gln
4 handdiensten ad. 10 stvs
2 torfdiensten ad. 1 gulden 10 stvs
een pagtvarken of 4 paar hoenders ad. 12 stvs, en de derde gerf. (iedere derde schoof koren).

Een overzicht van de uitbetaalde lonen van 1785-1786 aan "arebeijders en boeren" bedraagt in totaal 4455 gulden en 9 stuivers. Vrijwel alle pachtboeren komen op deze lijst voor, evenals de vaste arbeiders.

Behalve geld, wordt ook herhaaldelijk een stevige borrel als betaling in het vooruitzicht gesteld "24 september voor sjannever gebruikt op het wege maken in Slangenburg volgens quijtansie 5 gulden 9 stuyvers".

5.3 De jonge aanplant

Jong plantsoen voor de jaarlijkse aanplant werd gedeeltelijk zelf gekweekt, of als zaailingen uit het bos gehaald. Gedeeltelijk werd het ook betrokken van kwekers of landgoederen in de omgeving. Bijvoorbeeld herhaalde malen van het nabijgelegen Enghuisen. Het betreft vooral "heysters", jong eikeplantsoen, dat ieder voorjaar met karrevrachten tegelijk werd aangevoerd. Eiken werden ook op De Slangenburg gezaaid. Verder ook nogal wat beuk en incidenteel populieren en elzen voor op de natte plekken, en dennen voor op de hoge kopjes. Vanaf ca. 1800 veranderen de bestellingen enigszins, dan komen er in het archief rekeningen voor van sierbomen, bedoeld voor het kleine parkje bij het kasteel, en als versiering elders op het landgoed: platanen, tulpebomen, acasia, ceders in soorten etc., dit alles in zeer kleine hoeveelheden. In bescheiden mate wordt geëxperimenteerd met nieuwe bosbomen: Noorweegse bruine dennen; "wijnmoetspijnen", "ordinaire pijnen", lariks. In 1816 verschijnt er een an-

dere nieuwigheid in de rekeningen: de "candidasche peppelen", die in de plaats zouden komen van de inheemse zwarte populieren.

6 De negentiende en twintigste eeuw

Het archief van De Slangenburg, zoals dat bewaard is in het Vormholz-archieff, loopt tot ca. 1770. Het deel in het rijksarchieff in Arnhem loopt tot ca. 1820. Van de periode daarna is geen archief meer bekend. De familie Van der Goltz verkocht het landgoed in 1895 aan de Duitse industrieel Arnold Passman, die het bosbedrijf voortzette. Gedurende de Tweede Wereldoorlog werd veel hout gekapt.

In 1950 werd het Staatsbosbeheer eigenaar van het landgoed. De bedrijfskaart van het Staatsbosbeheer, en het bos zelf, geven als informatie, dat het bosbedrijf dat in de zeventiende eeuw is opgezet, en dat we goed kunnen leren kennen in de achttiende eeuw, in de negentiende eeuw is voortgezet. Eikenvakken met kiemjaren 1850, 1860, 1880, 1890, beukenvakken vanaf 1806, grove den vanaf 1860 laten zien wat voor een continuïteit er in dit bosbedrijf te vinden is.

Na de oorlog werd door het Staatsbosbeheer overeenkomstig de toen geldende mode veel herbebest met naaldhoutsoorten. De nu geldende beheersrichtlijnen voorzien in een geleidelijke heroriëntering op loofhoutsoorten, vooral eik en beuk. De grootste verandering in de beheersomstandigheden wordt gevormd door de vergaande ontwatering ten behoeve van de omliggende landbouwgronden. Vanwege de na-ijl effecten zijn de gevolgen hiervan nog niet geheel duidelijk. Zeker is, dat er een heel nieuw ecologisch evenwicht gevonden zal moeten worden na een zo drastische wijziging in de waterhuishouding.

7 Besluit

In een nieuw in te richten informatiecentrum zal de bezoekers verteld worden over de vele waardevolle kanten van deze schitterende boswachterij.

Want het begrip "multifunctionaliteit" wordt hier wel op heel bijzondere wijze ingevuld. De natuurwetenschappelijke waarden zijn, in werkelijkheid en naar mogelijkheid, groot; de recreatieve betekenis is, getuige de vele wandelaars, eveneens groot. De mogelijkheden voor de houtteelt zijn zeer goed. En dit betreft dan nog slechts de drie "klassieke" functies voor ons Nederlandse bos. Daar kan er in dit geval nog een aan worden toegevoegd: de boswachterij heeft bovendien een grote historische waarde.

De geschiedenis van de bosbouw, zoals in dit artikel belicht, is in dit landgoed terug te vinden. Maar ook de ontstaansgeschiedenis van het Achterhoekse landschap is af te lezen aan iedere weg, iedere steilrand,

iedere natuurlijke grens tussen bouw- en weiland in dit gebied. De kaart uit 1774 is zonder meer als wandelkaart te gebruiken, zo weinig is er veranderd. Hier is een landschapmuseum te vinden waar men kan gaan wandelen in een zeventiende, achttiende eeuws landschap. Tenslotte heeft de Slangenborg ook grote betekenis op het gebied van de geschiedenis van tuinen en parken, vanwege de zeventiende eeuwse barok-aanleg die door de trapezium-vormige lanen, en door het sterrebos wordt gevormd.

Bibliografie

- Augustijn, J. P. e.a. (Staatsbosbeheer).
Beheersrapport van de Boswachterij Slangenborg, Arnhem 1980.
- Treep, L. e.a. (Staatsbosbeheer).
Bosbouwkundige planning over langere termijn voor het landgoed De Slangenborg, Arnhem 1982.
- Jeswiet, Prof. Dr. J.
Enkele boschtypen van "De Slangenborg" sociologisch ecologisch gezien. *Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift*, 4e jaargang no. 10, oktober 1931.
- Joman, A.
De Slangenborg. *De Levende natuur*, 1914 afl. 12, p. 271-274.

Werkgroep boscosecosystemen

Fundamenteel en veelzijdig boscosecosystemonderzoek is in de laatste decennia in Nederland onvoldoende ontwikkeld. Momenteel wordt er vanuit de samenleving nadrukkelijk om onderzoeksresultaten op dit gebied gevraagd. Er zijn enthousiaste onderzoekers die dit werkterrein willen ontwikkelen, waaronder een nieuwe generatie die energie aan de slag wil. De methoden zijn de laatste jaren verrijkt en verbeterd. Er wordt onderhandeld over een Europees onderzoekprogramma, en het lijkt zinvol om daarbij in een vroeg stadium betrokken te zijn.

Deze feiten en vragen brachten een aantal Nederlandse bosonderzoekers op 9 juni 1983 tot de oprichting van de "Werkgroep Boscosecosystemen". Nadat andere onderzoekers in dit veld waren opgespoord en toegetreden werd de doelstelling van de groep geformuleerd: "Het stimuleren van onderzoek naar structuur en functioneren van boscosecosystemen, met name gericht op de gematigde streken en Nederland".

Geïntegreerd boscosecosystemonderzoek wordt in ons land bemoeilijkt door een aantal factoren. Er bestaan geen samenhangende programma's, de onderzoekers werken binnen een verbrokkelde institutionele context, er is weinig coördinatie en er bestaan belangrijke lacunes in de kennis. Daarmee samenhangend ontbreekt een ecologisch raamwerk van begrippen en termen, waarbinnen verschillende onderzoekers el-

kaar kunnen verstaan en complementeren. Onderzoekers zijn er, zelfs meer dan eerst werd vermoed, maar er is behoefte aan betere samenwerking.

Themadag "Boscosecosystemonderzoek in Nederland"

Om deze zaken ter discussie te stellen organiseert de Werkgroep op 11 april 1984 in Wageningen een eerste themadag, gewijd aan het thans lopende Nederlandse boscosecosystemonderzoek.

Doel van de themadag is allereerst de presentatie van het huidige Nederlandse onderzoek op het gebied van de boscologie in het algemeen en het boscosecosystemonderzoek in het bijzonder. Het ochtendprogramma bestaat uit een inleiding door de voorzitter, prof. R. A. A. Oldeman, gevolgd door inleidingen van 10 à 20 minuten elk, waarin deelnemende onderzoekers hun onderzoek kunnen presenteren. Des middags vindt een discussie plaats over de gewenste ontwikkelingen in het boscosecosystemonderzoek in Nederland. Deze paneldiscussie staat onder leiding van prof. J. J. Barkman. Deze opzet beoogt dat de betrokken onderzoekers elkaar wederzijds informeren over hun onderzoek. Over de resultaten van de themadag, conclusies en aanbevelingen zal in een van komende nummers worden bericht.